

Wyrok z dnia 24 stycznia 1996 r.
II URN 55/95

W razie zbiegu prawa do świadczenia emerytalno-rentowego ze świadczeniem o podobnym charakterze z instytucji zagranicznej, organ rentowy może - na podstawie przepisu art. 107 ust. 3 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) - potrącić z pobieranego świadczenia kwotę wypłaconą ponad należną tylko wówczas, gdy posiadając informację o zatrudnieniu wnioskodawcy za granicą, w decyzji przyznającej świadczenie pouczył zainteresowanego, że wysokość świadczenia jest ustalona zaliczkowo i może ulec zmianie po przyznaniu świadczenia z zagranicznej instytucji ubezpieczeniowej.

Przewodniczący SSN: Stefania Szymańska (sprawozdawca), Sędziowie SN: Jerzy Kuźniar, Jadwiga Skibińska-Adamowicz,

Sąd Najwyższy, z udziałem prokuratora Iwony Kaszczyszyn, po rozpoznaniu w dniu 24 stycznia 1996 r. sprawy z wniosku Ireneusza M. przeciwko Centralnej Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych w W. o wysokość kolejowej renty inwalidzkiej i zwrot niezależnych świadczeń, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości [...] od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia 14 lutego 1995 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i decyzję Centralnej Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych z dnia 30 czerwca 1994 r. [...] w części dotyczącej zwrotu nienależnych świadczeń i ustalił, że Ireneusz M. nie jest obowiązany do zwrotu kwoty 2.886.420 zł. (dwa miliony osiemset osiemdziesiąt sześć tysięcy czterysta dwadzieścia złotych).

U z a s a d n i e n i e

Centralna Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych w W. decyzją z dnia 18 lutego 1993 r. przyznała Ireneuszowi M. prawo do kolejowej renty inwalidzkiej według III grupy inwalidów od dnia 4 stycznia 1993 r., uwzględniając wymienione w tej decyzji okresy składkowe w ilości 18 lat i 8 miesięcy.

Następną decyzją z dnia 28 czerwca 1994 r. kolejowy organ rentowy doliczył okresy pracy wnioskodawcy na terenie b.Czechosłowacji, ustalił wysokość renty po waloryzacji począwszy od dnia 1 marca 1993 r. i zawiadomił wnioskodawcę, że z uwagi na zbieg z rentą zagraniczną wysokość renty zostanie ustalona odrębną decyzją.

Kolejną decyzją z dnia 30 czerwca 1994 r. kolejowy organ rentowy powiadomił wnioskodawcę, że od dnia 4 stycznia 1993 r. w związku z przyznaną rentą czechosłowacką wysokość uzyskanej renty inwalidzkiej wraz z dopełnieniem będzie odpowiednia do okresu zatrudnienia, przy zaliczeniu zatrudnienia w P., w wymiarze 215 miesięcy i w b. Czechosłowacji w wymiarze 84 miesięcy. W decyzji tej organ rentowy powołując się ponadto na art. 106 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) zażądał od wnioskodawcy

zwrotu kwoty 4.387.180 z tytułu nienależnie pobranych świadczeń w okresie od 4 stycznia 1993 r. do 31 lipca 1994 r., w którym zamiast przyznanej wnioskodawcy renty częściowej pobierał pełną rentą inwalidzką. Od decyzji tej wnioskodawca wniósł odwołanie do Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie, kwestionując w szczególności żądanie od niego zwrotu kwoty 4.387.180 zł. W związku z wniesionym odwołaniem organ rentowy pismem z dnia 13 września 1994 r. zmienił decyzję z dnia 30 czerwca 1994 r. w części dotyczącej wysokości kwoty przypisanej do zwrotu z tytułu nienależnie pobranych świadczeń w okresie od 4 stycznia 1993 r. do 31 lipca 1994 r. i ustalił tę kwotę na 2.886.420 zł.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie wyrokiem z dnia 14 lutego 1995 r. oddalił odwołanie wnioskodawcy.

Uzasadnienie wyroku zostało sporządzone na żądanie Sądu Najwyższego.

W rewizji nadzwyczajnej Minister Sprawiedliwości zarzucił rażące naruszenie prawa, a w szczególności art. 106 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o z.e.p., a nadto naruszenie interesu Rzeczypospolitej Polskiej i wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i decyzji Centralnej Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych z dnia 30 czerwca 1994 r. w części dotyczącej zwrotu nienależnych świadczeń i orzeczenie, że wnioskodawca Ireneusz M. nie jest obowiązany do zwrotu kwoty 2.886.420 zł.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zaskarżony wyrok istotnie rażąco narusza powołane w rewizji nadzwyczajnej przepisy art. 106 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o z.e.p.

W myśl art. 106 ust. 2 pkt 1, jednym z warunków, które decydują o uznaniu świadczenia za nienależnie wypłacone i podlegające zwrotowi, jest pouczenie osoby, której wypłacono świadczenie o braku prawa do jego pobierania. W niniejszej sprawie - jak trafnie wywiedziono w rewizji nadzwyczajnej - warunek ten nie został spełniony. Decyzja z dnia 18 lutego 1992 r. przyznająca wnioskodawcy prawo do renty inwalidzkiej nie zawierała bowiem żadnego pouczenia w przedmiocie wysokości przyznanej renty inwalidzkiej, na podstawie którego wnioskodawca mógłby powziąć przekonanie, że przyznana mu tą decyzją renta jest ustalona w niewłaściwej wysokości, bądź że wysokość jej może ulec zmianie na jego niekorzyść po przyznaniu renty z tytułu zatrudnienia na terenie b. Czechosłowacji. Wydając tę decyzję organ rentowy wiedział o okresie pracy wnioskodawcy w b. Czechosłowacji, zamieszczając w decyzji wyjaśnienie w tym przedmiocie w pkt 13 decyzji. Wnioskodawca nie ukrywał tej okoliczności, zatem nie można mu przypisać działania w złej wierze w rozumieniu art. 106 ust.2 pkt 2 ustawy o z.e.p.

W tym stanie, skoro nie zachodzą przesłanki ani z art. 106 ust. 2 pkt 1, ani z pkt 2 tegoż przepisu, wypłacone wnioskodawcy świadczenia w okresie od 4 stycznia 1993 r. do 31 lipca 1994 r. w kwocie wyższej od rzeczywiście należnej, nie są świadczeniami, do zwrotu których byłby on obowiązany na podstawie art. 106 ust. 1 ustawy o z.e.p. Obciążenie osoby, która pobierała świadczenia uznane następnie za nienależne, obowiązkiem ich zwrotu następuje wyłącznie w sytuacjach określonych w art. 106 ust. 2 pkt 1 lub 2, po stwierdzeniu istnienia zawartych w tym przepisie przesłanek. Z reguły nie można więc żądać, na podstawie powołanych przepisów, zwrotu wypłaconych świadczeń, jeśli ustalenie ich przez organ rentowy w niewłaściwej wysokości było

następstwem błędnego wyliczenia rachunkowego albo wynikiem nieprawidłowego zastosowania przepisów. W takich wypadkach brak jest bowiem przesłanki pouczenia zainteresowanego o okolicznościach, wymienionych w art. 106 ust. 2 pkt 1 in fine.

Wbrew stanowisku Sądu Wojewódzkiego okoliczności faktyczne sprawy także nie uprawniają do potraktowania decyzji z dnia 18 lutego 1993 r. jako decyzji zaliczkowej w rozumieniu art. 107 ust. 1 pkt 1 ustawy o z.e.p. Decyzja ta nie została określona jako zaliczkowa. Ponadto treść jej nie upoważniała do wniosku, że w razie "zaliczenia" okresu pracy "w CSRS" wysokość renty inwalidzkiej polskiej może ulec obniżeniu. Osoba zainteresowana nie musi być zorientowana w tym zakresie i dlatego nie można przypisać wnioskodawcy, iż miał on świadomość, że wysokość polskiej renty inwalidzkiej może po przyznaniu mu częściowej renty z tytułu pracy w b. Czechosłowacji ulec obniżeniu na jego niekorzyść. W sytuacji, gdy organ rentowy ma informację, że osoba ubiegająca się o świadczenia emerytalno-rentowe była zatrudniona także na terenie b. Czechosłowacji, to w decyzji przyznającej świadczenie z ubezpieczenia polskiego winien jest zaznaczyć, że świadczenie to przyznane jest zaliczkowo oraz że wysokość jego może ulec zmianie po przyznaniu świadczenia z instytucji ubezpieczeniowej zagranicznej. Dopiero takie pouczenie daje w myśl art. 107 ust. 3 ustawy o z.e.p. podstawę do potrącenia ze świadczenia emerytalno-rentowego kwoty wypłaconej ponad należną.

Uwzględnieniu rewizji nadzwyczajnej nie stoi na przeszkodzie upływ terminu określonego w art. 421 § 2 k.p.c. Zaskarżony wyrok godzi bowiem w zasadę praworządności organów wymiaru sprawiedliwości, a tym samym narusza interes Rzeczypospolitej Polskiej.

=====